

Kapitał społeczny

Fakty i mity

Dr Anna Giza-Poleszczuk

Spis treści

- Fakty
- Nieporozumienia
- Mity
- Zatem, co to jest – „kapitał społeczny”?

Fakty

Fakty (1...)

- Dylematy społeczne
  - Współzależnienie działań jednostek: efekt dla ego zależy od tego, co robi *alter* (dylemat więźnia)
  - Problemy dóbr publicznych i wspólnych zasobów (wspólne pastwisko, brakujący bohater)
  - Nieuwzględnianie interesu *alter* oraz przypisywanie mu motywacji egoistycznej → subotymalny wynik „netto”
- Produktywność kooperacji
  - Uwzględnienie interesu („wyłaty”) *alter* i/lub przypisanie mu motywacji altruistycznej → **zysk netto**
  - Ale: ryzyko znaczącej straty, jeśli *alter* zdradzi

Fakty (2...)

- Zachowania altruistyczne
  - Ego ponosi koszt, a *alter* odnosi korzyść
  - Teoria Hamiltona → koszt „dawcy” mniejszy od korzyści „biorcy”*
czynnik dyskontujący
  - Czynnik dyskontujący
    - Altruizm krewniaczy = pokrewieństwo
    - Altruizm odwzajemniony = gęstość relacji (p-stwo kolejnej interakcji - Trivers)
    - Altruizm „grupowy” = podobieństwo (p-stwo przynależności do tej samej grupy - Mezzick)
    - Altruizm „kulturowy” = „podatek” od uczenia się (tax on docility - Simon)
- Dobrowolność a przymus
  - Koszt wymuszania „altruizmu” (kontrola, karanie itp.)
  - Największy zysk → dobrowolne zachowania altruistyczne

Fakty (3...)

- Poziom jednostkowy i poziom grupowy
  - Wewnątrz grupy bardziej opłaca się być egoistą niż altruistą
  - Ale: w grupach, gdzie jest dużo altruistów, wszyscy (również sami altruści) bardziej korzystają z tego, że dużo jednostek jest zdolnych do kooperacji, poświęceń, wyrzeczeń itp.
- Efekt: grupy z większością altruistów mają przewagę nad grupami z większością egoistów

Fakty (4...)

- Przykład: teoria rodziny G. Beckera
  - „Rotten kid” theorem
  - Ekonomiczna użyteczność miłości (uwzględniania korzyści innych): limitacja kosztów kontroli/nadzoru/egzekwowania zobowiązań; wzrost użyteczności dóbr („cieszenie się cudzą radością”)
- Ograniczenia Fordyzmu i Tayloryzmu...
  - Nowoczesne teorie organizacji
  - Nowe pomysły na kreowanie emocjonalnych więzi w korporacjach
- Socjologia
  - Teoria daru (Mauss)
  - Wierność i wdzięczność jako podstawy ładu społecznego (Simmel)

Fakty (5...)

- Racjonalność homo economicus - eksperymenty
  - Dylemat więźnia: w teorii - nikt racjonalny NIE KOOPERUJE w jednorazowej grze, grając z nieznanym, bez wizji przyszłych wypłat. W praktyce – wielu kooperujących
  - Dictatorship game: w teorii relacja podziału bliska 99:1. W praktyce – bliska 50:50
- Dlaczego?
- Uczucia moralne? Sympatia, wdzięczność, lojalność, zaufanie...

Fakty (6...)

- Dobrowolna kooperacja sprzyja rozwiązaniu dylematów społecznych
- Fundament dobrowolnej („bezkosztowej”) kooperacji:
  - „współczynniki dyskontowe” (relacje – sieci, podobieństwo, procesy uczenia się); uczucia moralne; instytucje budujące zaufanie (np. efektywność egzekucji prawa)

Definicja (1...)

- Kapitał społeczny „ułatwia negocjacje, obniża koszty transakcji, skraca proces inwestycyjny (zmniejsza prawdopodobieństwo zaskarżania kolejnych decyzji władz administracyjnych), zmniejsza korupcję, zwiększa rzetelność kontrahentów, sprzyja długoterminowym inwestycjom i dyfuzji wiedzy, zapobiega nadużywaniu dobra wspólnego i zwiększa solidarność międzygrupową, a także poprzez rozwój trzeciego sektora sprzyja społecznej kontroli działania władz” (Czapiński 2008)

Definicja (2...)

- Kapitał społeczny „odnosi się do cech społecznego zorganizowania, takich jak **sieci, normy i społeczne zaufanie, ułatwiających ku obopólnej korzyści koordynację i współpracę.** Z różnych przyczyn we wspólnocie obdarzonej znacznym zasobem społecznego kapitału łatwiej się żyje” (Putnam)
- Wiemy, co robi – ale nadal nie wiadomo, co to dokładnie jest!

Ni eporozumi eni a

Nieporozumienia (1...)

- Pojęcie altruizmu
  - Altruizm „prawdziwy” = bezwzględny i bezwarunkowy! W tym również: gdy dawca ponosi koszt większy, niż przynosi to korzyść biorcy
  - Ograniczenie do intencji: teoria altruizmu odnosi się do konsekwencji działań, a nie do intencji – „dobrymi chęciami wybrukowane jest piekło”; zakłada długi horyzont czasu
  - Skrócenie horyzontu czasowego: teoria odnosi się do horyzontu długiego i rozległego (szczeg. „tax on docility”)
- W konsekwencji
  - Oczekuje się, że ludzie będą się poświęcali bez sensu, bez celu, dla samego poświęcania się (np. aktywizacja, żeby być aktywnym)
  - Altruizm jako wartość autoteliczna, a nie instrumentalna (= przynosząca wymierne korzyści wspólnocie)

Nieporozumienia (2...)

- Psychologizacja „zaufania”, tymczasem:
  - „Zaufanie” = subiektywna pewność (confidence), że *alter* uwzględni mój interes
  - Kontekstowość: nikt nikomu nie ufa we wszystkim!
- Uwarunkowania „uogólnionego zaufania” (wyniki eksperymentów i badań):
  - Kompetencja w ocenie wiarygodności
  - Stabilność struktury społecznej („czytanie” oznak)
  - Zasobność → zakres możliwego do zaakceptowania ryzyka
  - Zakres istotnych spraw objętych kontraktem
  - Sprawność i stabilność instytucji/reguł (np. „szara sfera” usług a możliwość dochodzenia roszczeń w sądzie gospodarczym)

Nieporozumienia (3...)

- Pomijanie „środowiska”:
  - Zaufanie jako efekt doświadczenia z ludźmi i instytucjami
  - Waga instytucji budujących zaufanie (m.in. wymiaru sprawiedliwości) i jasnych, egzekwowanych reguł
- Złożoność społeczeństwa
  - Społeczeństwo składa się ze społeczności, a nie z jednostek!
  - Kapitał pomostowy: płynność przechodzenia między sieciami społecznymi a „próżnia społeczna”

Mi ty

Mi ty

- Zbawienie przez kapitał społeczny
- Wskaźniki kapitału społecznego, ograniczone do „uogólnionego zaufania”
- Społeczeństwo obywatelskie a identyfikacja potrzeb

Zatem, co to jest –
„kapi tał społeczny”?

Kapitał społeczny jako „system”

- Kiedy budynek staje się „kapitałem ekonomicznym”?
  - W systemie, w którym funkcjonują (są jasno sformułowane, stabilne i egzekwowane) prawa własności, hipoteka, rynek nieruchomości itp.
- „Kapitał społeczny:
  - Również wymaga systemu, w którym ludzie mogą sobie ufać, i potrafią sobie ufać